

F. W. Huisman

## ORGELBERICHTEN IN DE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN (1747-1765) EN DE NIEUWE NEDERLANDSCHE JAERBOEKEN (1766-1798)

De berichten over orgelinwijdingen in de *Boekzaal der Geleerde Waereld* en in de *Maandelykse Nederlandsche Mercurius* worden reeds vele jaren in de orgelhistorische literatuur gebruikt. Ik geloof dat het niet eerder is geconstateerd, dat de *Nederlandsche jaerboeken* en de *Nieuwe Nederlandsche jaerboeken* ook een aantal interessante berichten over orgelinwijdingen bevatten. De volledige titels van deze achttiende-eeuwse periodieken luiden:

„Nederlandsche jaerboeken, inhoudende een verhael van de merkwaardigste geschiedenissen, die voorgevallen zijn binnen de omtrek der Vereenigde Provintien, sederd het begin des jaers 1747”. Deel 1 (1747)—deel 19 (1765). Amsteldam 1748—1766; en

„Nieuwe Nederlandsche jaerboeken, of vervolg der merkwaardigste geschiedenissen, die voorgevallen zijn in de Vereenigde Provincien, de Generaliteitslanden en de volkplantingen van den staet”. Deel 1 (1766)—deel 33 (1798). Leiden-Amsteldam 1767—1799.

Het tweede tijdschrift is een voortzetting van het eerste. De inhoud bestaat uit resoluties van steden en Staten, gerechtelijke uitspraken, diplomatiek nieuws, aankondigingen van nieuwaangestelde ambtenaren, berichten over krijgsverrichtingen, natuurverschijnselen, ontdekkingen en het binnenkomen of vergaan van schepen, lijsten met prijzen van vele artikelen, overzichten van het aantal geboren, getrouwde en overleden personen van vele plaatsen in de Republiek, de activiteiten van geleerde genootschappen en dergelijke. Gewoonlijk verschenen er twee delen per jaar. Uitzonderingen op deze regel zijn er wel, bijvoorbeeld in de roerige jaren 1787 en 1795, toen er respectievelijk zeven en negen delen van 800 à 900 bladzijden voor nodig waren om alle gedenkwaardige gebeurtenissen weer te geven. De lezer zal begrijpen, dat er voor historici die zich met de tweede helft van de achttiende eeuw bezighouden, heel wat te vinden is in deze tijdschriften. De gebruikers krijgen een handreiking in de vorm van één jaarlijks verschijnend register van een redelijke kwaliteit. De meeste ingangen zijn plaatsnamen. Het merendeel van de in het register opgenomen zaken of gebeurtenissen is in chronologische volgorde bij de betreffende plaats ondergebracht. Er is geen volledig personenregister. De nieuwbenoemde ambtenaren zijn allen in alfabetische volgorde opgenomen onder één speciale ingang van het register.

De hierna volgende achttien verslagen van orgelinwijdingen vond ik door alle jaarlijkse registers van de beide tijdschriften door te lezen. Behalve twaalf orgels in Gereformeerde kerken zijn er ook vijf instrumenten in Lutherse kerken en één in een Doopsgezinde kerk bij. Slechts drie bevatten een dispositie.

Over de meeste orgels in Gereformeerde kerken waarvan een bericht is opgenomen, vinden we ook een mededeling in de *Boekzaal*. Vergelijking van de teksten laat zien, dat de *Jaerboeken* en de *Boekzaal* elkaar meermalen aanvullen. Het bericht over het Beverwijkse Müller-orgel bevat bovendien een interessant verslag van de wijze waarop de eerste organist van dat orgel werd gekozen.

Door de berichten in *de Mixtuur* op te nemen zijn ze voor alle geïnteresseerden gemakkelijk toegankelijk. De berichten zijn in chronologische volgorde geplaatst. Een mededeling over de veranderde wijze van het zingen der psalmen in Dordrecht is aan het einde toegevoegd.

### KLUNDERT

(Nederlandsche Jaerboeken, maart 1750, p. 493-495)

Het was op den 19 der Wynmaend des jaers 1744, wanneer zyne Hoogheit, de Prins van Oranje en Nassau, zyne Domeinen hier omstreeks bezoekende, by die gelegenheit ook een gezicht nam van deze Stad, en derzelve Nieuwe Kerk, in den jare 1740

herbouwd, (zynde de Oude den 13 der Lentemaend 1737 afgebrand) waer toe zyne Hoogheit eene aenzienlyke somme verleend had. De Prins, by het beschouwen van dit nieuwe Gesticht, zyn genoegen daer over betuigende, namen eenige Leden van den Magistraet de vryheit van zyne Hoogheit te kennen te geven, dat in een Kerk als deze wel een Orgel noodig zoude zyn. De Prins, onmiddelyk zulks toe-



#### OLDENBROEK (\*)

(Nederlandsche Jaerboeken. april 1754, p. 272-273)

Door bestier van den Hoog welgeboren Gestrengen Heere *Willem*, Baron van *Haersolte*, Heere van *Yrst*, beschreven in de Ridderschap van Gelderland, Burgemeester der Stad Hattem, Richter en Dykgraef van dit Richter-Amt, enz. enz. enz. is hier in de Kerke een deftig Orgel opgericht, tot welk alle de Inwoners dezès Richter-Amts, niet alleen, maer ook vele andere Heeren van aenzien, en onder anderen de gemelde Heer van *Haersolte* tot *Yrst*, uit hunne byzondere Beursen hebben gecontributeerd. Dit Orgel zal eerlang door den Predikant alhier, Dnus *Lambertus Zegerius*, plechtig ingezegend worden.

#### ALKMAER

(Nederlandsche Jaerboeken. augustus 1755, p. 734-735)

Door den aenhoudenden yver van den tegenwoordigen Leeraer der Luthersche Gemeente dezer Stad, is eindelyk het verlangen der Ledematen derzelve vervuld geworden, van derzelve Kerk met een Orgel te zien pronken, waer toe de Milddadigheid van Ingezetenen en Vreemden veel heeft toegebracht. Dit Orgel werd, den 18 der voorleden Zomermaend, op de volgende wyze, plechtig ingewyd. In den namiddag, ten half vier uren, werden de Deuren der Kerke geopend, daer de toevloed der Menschen van allerhanden Rang, Waerdigheid en Stand, zoo groot was, dat de Muuren van 't Gebouw de te samen gekomene Menigte niet konden omvatten. Op het gegeven teeken door den Voorzanger, werd een grootsch en deftig Kunstmuzyk, door ervaren Muzikanten van Amsteldam, hier toe verzocht, aengeheven. De Trompetten, Waldhorens, Keteltrommen, Violen en Dwarsfluit lieten zich zoo wel als het Orgel hooren. Na een geruimen tyd

(\*) *Oldenbroek* of *Hollanderbroek* is een zeer groot Dorp en Richter-Amt onder het Kwartier van Veluwe, tusschen de Steden Hattem en IJburg. Het is een der kleine Amten van de Veluwe. De Richter of zyn Verwalter en zes Schepens, door den Richter aengesteld, bekleeden het Gerecht. Hy heeft den Dykschouw, en geniet de Breuken van Gemeene Misdaden.

- Opmerking: Het bericht over *Oldenbroek* werd eerder geciteerd in *de Mixtuur* nr. 36/37, november 1981, blz. 215. Helaas bevat het citaat een zestal spelfouten, ontstaan door herhaald kopiëren. De thans afgedrukte tekst kan worden beschouwd als een correct afschrift uit de eerste hand.

werd het Muzyk der Speeltuigen met de levendige Stemmen gepaerd en hier toe de CL Psalm gekozen. Onder dezen Lofzang beklom de Leeraer *Everardus Schutterup* den Predikstoel, en wydde het Orgel in door eene Redevoeringe over de Zangkunde; waer na wederom de lieffelyke toonen der Speeltuigen gehoord werden, tot dat de openbare Plegtigheid een einde nam, met andermael de Stem hier by te voegen, door het Zingen der twee laetste Verzen van het Luthersch Kerkgezang, dat met de woorden, *Hoe schoon licht ons de Morgenster*, aenheft. Vervolgens werden de Kunstminnaers in de Kerkekamer zeer minzaam ontvangen, en, na het scheiden der Vergaderinge der andere Toehoorderen, wederom in de Kerke, met gesloten Deuren, op een keurig Muzyk onthaeld. Toen dit een einde genomen had, bewees Dnus *Schutterup* hun zyne Dankbaerheid met een deftige Maelyd.

#### BEVERWIJK

(Nederlandsche Jaerboeken. juli 1756, p. 649-658)

De Edelmoedigheid, gewoon de daden der grootmoedigen te bezielen, geeft in de harten der genen, waer uit zy voortvloeit, altoos een genoeg en by het verrichten van weldaden, en laet een geur na by de nakomelingschap, die de Namen der Weldoeneren de sterfelykheid ontrukkt en hunner altoos in zegeninge doet gedenken. Dus zal hier de Naem van Vrouwe ANNA ELIZABETH GEELVINK, *Vrouwe van Hoogelande*, zelve uit Burgemeesterlyken en Raedsheerlyken Geslachte te Amsteldam gesproten, laetst gehuwd en nu Weduwe van den Heere JAN LUCAS PELS, *Heere van Hoogelande*, meermalen regerend Schepen in die Stad, en in den jare 1730 Vicepresident; dus zal hier, zeggen we, die Edele Naem roemruchtig leven, door het Orgel, in de Hervormde Kerk dezer Stede nu onlangs opgericht. Dees Edel Welgeboren Vrouw, overdenkende dat het zingen der Psalmen, in plaetse van ter stichtinge te dienen, waer toe het in de Godsdienstige Vergaderingen is ingevoerd, veelal, uit onbedrevenheid in de Zangkunde en door het schreeuwen van zommigen in de Gemeente, tot hinder van vele anderen strekt, vond zich aengenoopt, om, zoo veel het van haer aefing, dit gebrek te hulpe te komen. Zy bood ten dien einde den Ed. Achtb. Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen dezer Stede aen, om, ten haren koste, in de Kerke alhier een Orgel te plaetsen; welk aanbod met dankbaerheid aengenomen werd. Hare Ed. Welgeb. verkoos hierop, tot het in orde

brenge van dit Kunststuk in de Speelkunde, den beroemden Orgelmaker *Christiaan Muller*, wonende te Amsteldam, die door verscheide Werken van dien aard, en onder anderen door het Orgel in de St. Bavo's of Grootte Kerke te Haerlem, welk te regt als een meesterstuk word gehouden, vermaerd is geworden; gelyk het uitvoeren van het voornoemde Kunstwerk alhier, hem insgelyks eenen roemruchten naem belooft. Ten aenzien van het Speelkundige bestaet dit Orgel in de volgende Registers. Tot de ONDER-KLAWIER behooren een *Prestant* van acht voeten, een *Roerfluit* van acht voeten, een *Trompet* van acht voeten, een *Octaef* van vier voeten, een *Quintprestant* van drie voeten, een *Sexquialter*, een *Super-Octaef* en een *Mixtuur*; tot de BOVEN-KLAWIER een *Prestant* van zestien voeten voor de rechterhand, een *Holpyp* van acht voeten, een *Quintadena* van acht voeten, een *Schalmey* van acht voeten, een *Vox humana* van acht voeten, een *Gemshoorn* van vier voeten, een *Nachthoorn* van twee voeten en een *Cornet*; tot de PEDAEEL-KLAWIER een *Bordon* van zestien voeten, een *Vagot* van zestien voeten, een *Trompet* van acht voeten, een *Octaef* van vier voeten, een *Prestant* van acht voeten, en een *Woutfluit* van twee voeten; zynde dus in 't geheel tweeëntwintig Stemmen. Dit Orgel is wyders van verscheide zeer nette en fraeie Bysieraden, op de Zang- en Speelkunde toepasselyk, voorzien; en voert dit Opschrift:

D. O. M.  
S.  
LIBERALITATE. SINGULARI.  
ERGA. OPPIDUM. BEVEROVICENSE.  
ORGANA. HAEC. HYMNIS. SACRIS. MODUM.  
PREBENTIA.  
ANNA. ELIZABETHA. GEELVINCK.  
AB. HOGELANDE.  
VIDUA. VIRI. AMPLISSIMI.  
JOHANNIS. LUCAE. PELS.  
HOGELANDIAE. TOPARCHAE. JUDICUM.  
AMSTELODAMENSIIUM. QUONDAM.  
PRAESIDIS.  
DE. SUO. D. D. ET P. C.  
CIDIICCLVI.

Dat is: *Den Al-Goeden en Al-Grooten God toegewyd. Door eene byzondere Milddadigheid voor de Stede Beverwyk, heeft ANNA ELIZABETH GEELVINCK, Vrouwe van Hoogelande, Weduwe van den Edelen Achtbaren Heere JAN LUCAS PELS, Heere van Hoogelande, wel eer voorzittend*

*Schepen te Amsteldam, dit Orgel, dat den Toon zet op de Gewyde Lofzangen, uit hare bezittinge, gegeven, toegeëigent en doen stellen in 't jaer 1756.* Dit Sieraed der Kerke van de Stede Beverwyk was, op den 6 dezer Hooimaend, den bestemden tyd, volgens het bestek, voltooid, en werd, in alle zyne deelen, proefhoudende en voldoende bevonden: waer van aen de Vrouwe van Hoogelande een Getuigschrift gegeven werd door *Henricus Radeker*, Orgelist der Grootte Kerke te Haerlem, die, als Gemagtigde der voornoemde Vrouwe het zelve naauwkeurig had onderzocht. Hier op werd dit Orgel ten gemelden dage aenvaard. En om aen den aenvang van het gebruik dezès Kunstwerks geen plegtigheid te laten ontbreken, werd, des anderen daegs, den 7 dezer Hooimaend, op het zelve een keurlyk Kunstmuziek aengelegd; waer toe de Kunstenaer Muller den bovengemelden Orgelist Radeker en de Leden van een wekelyksch Concert te Alkmaer verzocht, waer van de meesten aen zyne begeerte voldeden. Dit Gezelschap werd op dien dag, des middags, ten koste van de Vrouwe van Hoogelande, in het Heeren Logement alhier, vergast. Na het eindigen van den Maelyd begaf het zich naer de Kerke en op het Orgel, wanneer vele Heeren, Vrouwen en Juffers van den eersten rang, wier prachtige Lusthoven deze Landstreek versieren, met een groot getal der braefste Burgeren en Ingezetenen dezer Stede, door de kleine Deur, in de Kerk gelaten werden, terwyl twee Dienaers van den Heere Hoogschout den grooten toeloop der verdere menigte tegenhielden. Tusschen drie en half vier uren kwam de Vrouw van Hoogelande met hare aenzienlyke Namaegschap mede ter Kerke, en toen werden de groote Deuren geopend. De Orgelist Radeker begon den aenhef van het Muziek op het nieuwe Orgel, was hier mede een half uur bezig, en volvoerde zyn oogmerk met ongemeene toejuchinge. Toen liet zich ook ander Speeltuig van Bas. Violen, Waldhoornen, Trompetten, Keteltrommen en een Dwarsfluit hooren, het zy by beurten of onder een vermengd met het Orgel; ook streelde Juffrouw *Berkhout*, van Alkmaer, met hare bevalige stemme het oor der zaemgevloede menigte. Alles gaf den Toehoord[er]en geen gering genoegen. Na verloop van een uur zwegende alle Speeltuigen behalven het Orgel, dat, tot een besluit van di Kunstmuziek, door de bevallige hand van der Orgelist Radeker, nog een vierendeel uurs gaend gehouden werd. In de Kerk had deze plegtigheid toen een einde. Maer de vreugd des harten en he bewys van dankbaerheid vertoonde zich nog. i

den avondstond, op *Scheibeeck*, de prachtige Lustplaetse der Vrouwe van Hoogelande, die voor de bovengenoemde Liefhebberden der Muziek, in het Heeren-Logement, wederom een keurlyken Maelyd had doen bereiden. Eer dit Gezelschap aen Tafel ging, begaf zich het zelve, ten tien uren, naer de voornoemde Buitenplaets, en hief aldaer weder blyde toonen aen, op het einde van een lange Laen, die zy langzaam bewandelden naer de groote Kom, aen welker eene zyde, op een verheven Terras, in een fraei Kabinet, de Kunstgenooten hunne liefelyke klanken over het Kristalyn van het zuiverste Duinwater lieten rollen, en toezonden aen de Vrouwe van Hoogelande, die, aen de andere zyde, in een groote Zael van het deftige Heerenhuis, met het aanzienlyk Gezelschap van haer Geslagt, gezeten was. Men hield zich hier mede bezig tot elf uren, wanneer de Kunstenaers te rug keerden naer het Logement alhier, en, in het voorby wandelen, de Lustplaets *Akerendam*, toebehoorende aen den Wel Ed. Gr. Achtb. Heere Mr. *Nicolaes Geelvinck*, Heere van Kastrikum, Burgemeester der Stad Amsteldam, met groot bewys van eerbied en hoogachtinge, door het aenheffen van toejuichende toonen, begroetten. Dus eindigde het openbaer bewys van vreugde. Maer wanneer de Toonen der Muziek aen 't rollen zyn, laten zy zich niet schie-lyk bepalen. Dit deed in het Heeren-Logement de vreugde ook nog lang na de Maelyd duren. Nu was nog overig het oogmerk van het oprechten en schenken dezès Orgels te bevorderen, door het aenstellen van een Orgelist, waer van de keus, voor deze eerste reize, gelaten was aen de Vrouwe van Hoogelande en voor wiens Amtgeld de Magistraet dezer Stede zal zorgen. De dag, tot deze aenstelling bepaeld, was den 9 dezer Hooimaend; wanneer uit tweeëntwintig Orgelisten, die zich hadden aengedient, door deze Edele Welgeboren Vrouwe zes benoemd werden, die toegelaten zouden worden om hunne gaven te laten hooren; en tot het oordeel over welker bekwaemheden de Speelkunstenaer *Potholt*, Orgelist in de Wester Kerk te Amsteldam, verzocht was. Niet meer dan vyf der benoemden verschenen, die met den Sekretaris dezer Stede, den Heere *J. van der Cocq*, op het Orgel gingen, waer van de Deur gesloten werd, en bleef tot dat zy alle vyf de proeven van hunne Kunst gegeven hadden. De rang van het spelen werd bepaeld door het trekken van toegevouwen Nummerbriefjes, waer van ieder Kunstenaer 'er een trok, dat zyne beurt of rang in 't spelen vaststelde. De Proef bestond in den Lofzang van Zacharias één

vers chorael te spelen, en twee versen te variëren; waer na ieder naer welgevallen spelen mogt en het Orgel op 't voordeeligt doen hooren. De tyd, die aen ieder vergund werd, was een half uur; en alles geschiedde, met gesloten Kerkdeuren, in de tegenwoordigheid van de Vrouwe van Hoogelande, haer aanwezende aanzienlyke Namaegschap, en eenige andere Heeren en Vrouwen, die hier omstreeks hunne Lustplaetsen hebben, den Magistraet en Kerkeraad dezer Stede, den Speelkunstenaer *Potholt*, zommigen der voornaemste Burgeren alhier, en eenige weinige andere Liefhebberden der Muziek. Geschiedde immer een keus naer waerde der bekwaemheid, deze levert hier een bewys van. Niemand der toehoorenden wist wie eerst of laetst op het Orgel gespeelt had. De vyf mededingers begaven zich in een Huis, aen het Heeren Logement behoorende, doch van het zelve afgescheiden. *Potholt* ging naer het Heeren-Logement, sprak niemand der mededingers, en wist ook toen nog niet in welken rang dezelve gespeelt hadden. Doch hy werd kort hier na verzocht by de Vrouwe van Hoogelande op *Scheibeeck* te komen; die met haer hoog aanzienlyk Gezelschap verzocht zyne gedachten te weten over de verdiensten der vyf Orgelisten, waer omtrent hy haer diende, vertrekkende vervolgens, na een half uur vertoevens, weder naer deze Stede. Kort naderhand werd van wegen de Vrouwe van Hoogelande een Brief gebragt, die behelsde dat, onder de mededingers, zy, die als de Eerste en Vierde gespeelt hadden, het meeste genoegen hadden gegeven, en dat dezen door de Vrouwe van Hoogelande verzocht werden te loten om de bedieninge van Orgelist in de Beverwyk. Deze brief werd den vyf benoemden Kunstenaeren bekend gemaekt; en men trad daerop aenstonds tot het lot, door het vervaerdigen van twee Briefjes, beide even groot, op welker één, met een zeer fyne pen, *Organist* geschreven stond, dat men, zonder het met zand te bestrooien, liet opdroogen; het andere bleef blank. Deze beide Briefjes werden even eens gevouwen en in een Hoed gedaen, waer mede één uit het Gezelschap van den Orgelist *Potholt* naer de Kamer der Orgelisten ging, daer hy den Hoed ter hoogte van zyn hoofd hield, om het gezigt der Briefjes voor den Trekkeren te belemmeren, het welk allen argwaen van misleidinge wegnam. Het bedenken wie eerst of laetst moest trekken, werd beslischt door den rang, waer in ieder van zyne gaven proeve gegeven had. Zy waren *Johannes Sterk* van Amsteldam en *Joannes Radeker* van Haerlem. Zoon van den Orgelist der Groote Kerke aldaer.

Den laetsten viel het lot der verkiezinge te beurt, die de Gelukwenschingen van het Gezelschap ontving, en onmiddelyk hierop met zyn Vader de pligtplegingen van dankzegginge by de Vrouwe van Hoogelande ging afleggen, die hen zeer minnelyk ontving en insgelyks geluk wenschte met de verkiezinge. Kon immer het Lot blind gelyeten worden, het had hier zyne waarheid. Alles werd hier als in den blinde behandeld, en hy, die, immers met raed, grootelyks het bestier had over de keuze, namelyk de Speelkunstenauer Potholt, mist geheel en al het gebruik zyner Oogen. De volgende Zondag, 11 dag dezer Hooimaend, was vastgesteld om het Orgel, allereerst, tot den Kerkdienst te gebruiken. En op dat hier in mede aen eenige Kerkelyke plegtigheid mogt voldaan werden, las de Voorzanger, onder het vergaderen der Gemeente, eenige toepasselyke Psalmen, van welken de CL. ten voorzang diende. Dnus *Joannes Andreas Stree*. Predikant alhier. deed een Redevoering over de Woorden uit het 19 vers van het V. Hoofdstuk des Briefs aen de EPEZIEERS; *Sprekende onder malkanderen met Psalmen en Lofzangen en Geestelyke Liedekens; zingende en psalmende den Heere in uw harte.* De Voorafspræk, Inleiding, Gebeden en Dankzeggingen, zoo wel als de Leerreden, waren allen gericht naer het onderwerp. De Godsdienst werd met het Zingen en Spelen der twee eerste versen uit den XXXIII. Psalm besloten. De jonge Radeker deed in deze byeenkomst reeds het nut van een Orgel in de Kerke opmerken, en hoe zeer het den Beminnaren der Zangkunde tot stichtinge dienen kan; en men gaf hem den lof, dat hy zich hier in, gelyk in de Muziekstukken, die hy onder het uitgaen der Kerke speelde, zeer wel gekweten had. Met dit laetste, zal hy altoos na de Predikatie blyven aenhouden, en des Maendags en Saturdags, op den Middag van half twaelf tot half één uren, gedurende de zes Zomermaenden, een uur op het Orgel spelen. Den 12 dezer Hooimaend, in den voormiddag, begaven zich de twee regerende Burgemeesters dezer Stede naer de Vrouwe van Hoogelande, op hare Lustplaets Scheibeek, en betuigden aen dezelve, uit den naem der Regeringe, hunne dankbaerheid voor dit edelmoedig Geschenk van het Orgel; welken door hare Ed. Welgeb. met ongemeene heuschheid ontvangen, en met eenige ververschinge, die de tyd van den dag toeliet, ont-haeld werden.

1. Blijkens een mededeling bij Hess (stellig verstrekt door een broer van diens eerste vrouw, Ds. *Joh. Georg Muller*) werd dit orgel 7 jaar later reeds herbouwd c.q. uitgebreid.

WILLEMSTAD (CURACAO)  
[LUTHERSE KERK<sup>1</sup>]  
(Nederlandsche Jaerboeken, augustus 1763,  
p. 581-582, 585)

[.....] De Gemeente was zoo gelukkig van zich beschonken te zien met een fraei Orgel, welk, op byzondere kosten van eenige Heeren te Amsterdam, daer toe aengespoord door een welmeenend Yveraer voor den luister van dit nieuw Gebouw, in Holland vervaerdigd was, en door denzelven herwaert overgebracht werdt, die ook het genoeg hadt van het zelve oppgericht en plegtiglyk ingewyd te zien. Het is geplaatst boven een der Portalen, die geschikt zyn om de aenvallende sterke lucht, by het openen der groote Deuren, te verzagten. [.....] Het Orgel pronkt ook met zwaer Lofwerk, in welks midden een Arend met uitgebreide Vlerken staet, houdende in zyn klauw een Wapen, waer op de naem van den Bezorger van het Orgel in door elkanderen geslingerde Letters is uitgestoken. [.....] Drie weken daer na [d.w.z. na de inwijding van de kerk], den 10 van Grasmaend, geschiedde de plegtige Inwyding van het Orgel, welk nog niet gereed was by de Inwyding der Kerke. By deze gelegenheid ontbrak het ook niet aen Toehoorders, dewyl men op dit Eiland nooit een Orgel gezien hadt, veel min gehoord. De Leeraer stelde, by deze gelegenheid, voor den lieflyken invloed van een welge-regelde Toonkunst en Orgelklank in de Gemoederen der Menschen, tot luister van den Godsdienst en een heilige Vreugde des harten, predikende, ten dien einde, uit Psalm XCII, vs. 2, 3, 4, 5. [.....]

SCHEVENINGEN  
(Nederlandsche Jaerboeken, juni 1765, p. 354-355)

De Gemeente van dit Dorp, tot nog toe, geen Orgel in hare Kerk gehad, maer 'er nu een bekomen hebbende, werdt, den 13 van de nu afgeloopen Bloeimaend, by gelegenheid dat dit Speeltuig voor de eerstemaal zich, onder het Kerkgezang, liet horen, door den Eerw. Heere *Christianus van Steeneveld*, Predikant alhier, voor eene groote menigte van Toehoorders, eene toepasselyke Redevoering gedaen, over *Psalm LVII*, vers 8-11; waer na zyn Eerw., zoo aen den Ed. Achtb. Magistraet van 's Gravenhage, als andere Persoonen van aenzien, door welker begunstiging en hulpe dit Orgel tot stand gekomen is, eene gepaste Aanspraek deedt, en over dezelve vele dierbare Zegeningen